

DAGENS NYHETER.

MÅNDAG 27 AUGUSTI 2018 ● SVERIGES STÖRSTA MORGONTIDNING ● GRUNDAD 1864 ● PRIS 38 KRONOR

Teater. Med Robert Weils hjälp skapas opera i samhällets tjänst. Kultur 4-5

Maria Schottenius: *Klimatets drottning och den höga moralens primadonna, det är jag.* Kultur 2

DN:S PARTILEDARINTERVJUER: JAN BJÖRKLUND (L)

Liberalernas partiledare Jan Björklund räknar med att kravet på språktest för att få bli medborgare ska bli verklighet. "Det är en stark symbolik i kravet", säger han i DN:s partiledarintervju.

Foto: Thomas Karlsson

"Den som vill bli medborgare måste lära sig prata svenska"

Liberalernas Jan Björklund driver språkkravet - och tror att förslaget blir verklighet
Ewa Stenberg: Partiets trovärdighet i integrationspolitiken tyngs av tidigare kursbyten

Nyheter. Liberalernas partiledare Jan Björklund kommer till DN:s partiledarintervju med samma liberala grundideal som när han valdes till partiordförande för elva år sedan: Skolan, EU-samarbetet och integrationen.

Kravet på nyanlända att lära sig svenska har länge varit ett av partiets hjärtefrågor.

Jan Björklund fick inte igenom det under sina åtta år som minister i Alliansregeringen, men tänker fortsätta att driva frågan och han

tror att förslaget kommer att bli verklighet.

- Att lära sig ett nytt språk är kämpigt för vuxna människor. Då behövs både stimulans och lite krav. Och det är en stark symbolik i det kravet. Kalla det gärna sym-

bolik. Vill du stanna här och bo här och bli medborgare, då ska du lära dig svenska, säger han.

"Språktest är ett folkpartistiskt vallöfte som Jan Björklund försöker återerövra. Inte konstigt - det ledde till den största valspurtvinsten

i modern svensk politik. Men Liberalernas trovärdighet i integrationspolitiken tyngs av tidigare kursbyten", skriver Dagens Nyheters politiska kommentator Ewa Stenberg.

Sidorna 6-8

Gärningsman öppnade eld i köpcentrum - minst fyra dog

Världen. Minst fyra människor sköts ihjäl och elva skadades när en gärningsman öppnade eld under en e-sportturnering som hölls i ett köpcentrum i staden Jacksonville, Florida. Polisen bekräftade i går kväll att den misstänkte skytten hittats död.

Vittnet Ryan Alemon berättade för CNN att han duckade och sprang mot toaletten när skottlossningen började.

- Jag är fortfarande chockad. Jag kan knappt prata, säger han till tv-kanalen.

Sidan 12

Brasilien först att förbjuda sugrör

Världen. Brasilien planerar att införa ett nationellt förbud mot sugrör. Först ut är Rio de Janeiro som redan förbjudit alla barer och restauranger att använda sugrör. Men alla respekterar inte den nya lagen - trots att landet bara återvinner 20 procent av plasten. **Sidorna 14-15**

Kokosnöten ska drickas utan sugrör i fortsättningen. Foto Dado Galdieri

Han får Raoul Wallenberg-priset

Insidan. Jonathan Leman, sedan tio år medarbetare på stiftelsen Expo, ser sig själv som en vakthund mot rasism och nazism. Nu får han årets Raoul Wallenberg-pris för sitt outtröttliga arbete mot antidemokratiska rörelser i dagens Sverige.

Sidan 23

MÅNDAG 27 AUGUSTI 2018 ● SVERIGES STÖRSTA MORGONTIDNING ● GRUNDAD 1864

Världen tränger sig på. Kristina Lindquist besöker en dansk litteraturfestival där samtiden gör sig påmind. Sidan 7

Andreas Ekströms miniessäer väcker stora tankar. Sidan 7

Mycket fin nyuppsättning av Josephsons pjäs. Sidan 8

En man med stort kulturkapital

Få svenskar lägger så mycket pengar på att stödja kultur som Robert Weil. Nu är han med och skapar opera på Drottningholm. Sid 4

SLUTSPURT

SOMMARKAMPANJ
HOS JBIL

PASSA PÅ!

- Spara upp till 70.000 kr
- Bilar i lager utan skattehöjning
- Kampanjränta 2,95%
- Mängder av prissänkta beg.bilar
- Privatleasing på alla nya bilar

Läs mer på
jbil.se

JBIL
Kärlek | Energi | Dynamik

Teater.

De skapar opera i det öppna samhällets tjänst

Finansmannen Robert Weils stiftelse är medfinansier till den nya operan "Syskonen i Mantua", som behandlar den högst aktuella frågan om utanförskap. DN träffar kulturmeccenaten Weil och regissören Pia Forsgren.

● Kvällen innan vi ska ses ringer Robert Weil från New York, där yngsta dottern nu går på high school. Han har följt en politisk debatt inför det svenska valet och oroas av "isolationistiska krafter".

– Det var oerhört jobbigt att lyssna på politikerna... INGEN blev fram som en stark ledare för ett öppet samhälle!

Robert Weil har nyss publicerat en artikel på temat, "Kapitalister och löntagare – förena er i kamp för öppenhet!" (DN debatt 9/8). Inför "det kanske viktigaste valet efter andra världskriget" pläderar Weil för en fortsatt öppenhet mot omvärlden, för att värna Sveriges globala konkurrenskraft och "vår starka tradition av samverkan" – det vill säga ett gemensamt samhällsbygge med trygghetsstrukturer.

– Utanförskap är tyvärr lika aktuellt i dag som för några hundra år sedan, fortsätter Robert Weil på telefon, med adress till den högaktuella operan "Syskonen i Mantua", med urpremiär den 8 september på Drottningholms slottsteater.

Familjen Robert Weils stiftelse är medfinansier till operan som utspelar sig på 1600-talet och bygger på autentiskt material; både i fråga om musiken, händelser och människor vid Mantuas hov och judiska getto. Som framgångsrik finansman har Weil många gånger understrukit att affärsvärlden behöver humaniora för att kunna förstå andra kulturer, likaså att "med kapital följer ett långsiktigt ansvar för demokratin".

En plikt han tar på största allvar. Weil är sedan decennier en av Sveriges största kulturmeccenater, möjligen den största och i alla fall den mest högprofilerade filantropen; både i egen person, via det privatägda investmentbolaget Proventus och sedan 2014 genom familjens stiftelse. Utdelning från Proventus, omkring 50–70 miljoner årligen, går till ett tjugofak kultur-, demokrati- och miljöprojekt. Främst i Sverige, men också i Israel och USA.

När vi ses nästa dag i Stockholm kommer Robert Weil närmast direkt från flygplatsen. Han har insisterat på att vi ska sammanstråla med regissören Pia Forsgren, idégivaren till "Syskonen i Man-

tua", för att titta på en repetition på Operahögskolan.

Pia Forsgren är en gammal parhäst till Weil, rekryterad som konstnärlig ledare för Judiska teatern, som han grundade och finansierade 1995–2015. Forsgren sitter nu i styrelsen för Weils stiftelse, liksom den ännu äldre vännen och vapendragaren David Neuman, mångårig chef för konstinstitutionen Magasin III.

– Pia och David har så mycket kulturreferenser och är väldigt starka personligheter. De är så roliga att prata med och utan dem hade jag nog aldrig intresserat mig på allvar...

Robert Weil sjunker ner i en fätölj i repetitionsrummet. Intill sitter stiftelsens generalsekreterare Lina Sjöquist, med librettot uppslaget. På plats är även violinisten Maria Lindal, musikalisk ledare för Drottningholmsteatern, liksom en cembalospelare, några sångare och unga dansare. Den påtagligt mångkulturella ensemblen ska repetera en kärleksscenen.

– Jag älskar att vara med i processen, utbrister Robert Weil.

– På Judiska teatern var jag alltid med och i Israel brukar jag titta på Batshevas dansrepetitioner. Jag somnar ju ibland, men det verkar vara okej, hahaha.

Det är hög stämning i salen, trots att operan berör så svåra frågor. Huvudpersoner i "Syskonen i Mantua" är tonsättaren Salamone Rossi och hans syster Europa, som var sångerska. De levde i norditalienska Mantua runt sekelskiftet 1600, var hyllade konstnärer men ändå utsatta för fördomar och diskriminering på grund av sin judiska börd.

– Jag har haft idén att göra något om Salamone Rossis liv och verk ända sedan 2001, då vi hade en musikserie på teatern och jag upp-

"Utanförskap är tyvärr lika aktuellt i dag som för några hundra år sedan."

Robert Weil.

täckte hans musikskatt, berättar Pia Forsgren.

Hon har de senaste tre åren arbetat intensivt med konceptet till "Syskonen i Mantua", i lag med barockmusikkännaren Maria Lindal. Detta samarbetsprojekt med Drottningholmsteatern kan ses som en fri fortsättning på Judiska teaterns verksamhet och förhoppningen är att operan ska gå på turné på kontinenten.

Det är en stor satsning med många inblandade, med blandade ursprung från olika delar av världen. Librettisten Magnus Florin har rest till Italien för att gräva arkiv, har plockat textbitar från källmaterial och vävt samman den sanna historien med fiktiva passager.

Känt är att en högkultur frodades i Mantua under den kulturintresserade fursten Vincenzo Gonzaga, som välkomnade judars ekonomiska, vetenskapliga och kulturella kapital.

– Han såg på judar som något gott och Salamone Rossi slapp bära en för judar obligatorisk gul armbindel, berättar Pia Forsgren.

– Däremot har vi hittat på att Rossi och kollegan Claudio Monteverdi var vänner och att den senare, som var katolik, hade en kärlekshistoria med Europa Rossi.

Vi lyssnar på en passionerad scen mellan sopranen Francesca Lombardi Mazzulli som Europa och tenoren Karim Sulayman som Claudio. I arian hörs utrop som "dansa med mig" och "te amo", samtidigt som de älskande oavbrutet stöts ifrån varandra.

Pia Forsgren viskar att det är som i "Ivanhoe"; deras kärlek är omöjlig, de tillhör olika kulturer:

– Det är ingen glad berättelse. Det handlar om hur samhället förändras och blir mer inskränkt, här efter furstens död.

Forsgren beskriver hur furstens son, i operans andra akt, rustar upp armén, sparar på kulturen och inför hårdare regler för gettot:

– Det slutar tragiskt men när vi lämnar detta nedslag i historien finns deras röster kvar.

Texterna är på svenska, italienska, hebreiska och ladino, de sefardiska judarnas språk. Även musiken är ett kollage av gammal och nytt, finkulturellt och folkligt, med mixade kulturella rötter.

– Vi har valt arior som passar ihop, av både Rossi och den mer kände Monteverdi. Barockmusiken har sedan flätats ihop med nyskriven musik, berättar Pia Forsgren.

"Syskonen i Mantua".

Ny opera baserad på en sann historia från 1600-talet. Huvudpersoner är de judiska syskonen Salamone och Europa Rossi, tonsättare och sångerska i furstendömet Mantua.

Urpremiär den 8/9 på Drottningholms slottsteater, med Yaniv d'Or och Francesca Lombardi Mazzulli i titelrollerna.

Idé och koncept regissör Pia Forsgren och Maria Lindal, musikalisk ledare för Drottningholmsteatern.

Libretto Magnus Florin. Äldre musik av främst Salamone Rossi och Claudio Monteverdi, nykomponerad musik Djuro Zivkovic och Andreas Edlund. Koreografi Patrik Sörling, scenografi Mamma Andersson, kostym Behnaz Aram.

Operan är ett samarbetsprojekt mellan Drottningholmsteatern och Familjen Robert Weils stiftelse, med stöd även från Drottningholmsteaterns vänner.

I linje med operans komplexa, mångkulturella bas, så levereras inga enkla svar på de eviga frågorna: om ont och gott, främlingskap och tillhörighet, normer och nyskapande. Innan vi lämnar repetitionen så påpekar stiftelsens chef Lina Sjöquist att operan också handlar om att "flytta gränser både inom och utom gruppen".

Tragedin är inte bara att den unge fursten stänger dörren för judarna och kulturen, utan även att rabbinen sätter gränser för vilken musik som tillåts i synagogan. Rabbinen stämplar Rossis sånger som hädiska, eftersom de var influerade av madrigaler, en polyfon visform med italienskt ursprung.

Tillsammans med fotografen fortsätter vi ut till slottsteatern, för att titta på själva spelplatsen, del av världsarvet Drottningholm. Men här kan scenografibygget inledas först i början av september, liksom repetitionerna på plats. Av bevarandeskäl är antalet föreställningar begränsade till 40 per år, samtidigt som teatern ska hålla öppet för guidade visningar.

Men vi får titta in bakom kulisserna, med världens enda fungerande scenmaskiner i original från 1700-talet. Konstnären Mamma

Kulturmeceanen Robert Weil och regissören Pia Forsgren på Drottningholmsteaterns scen där operan "Syskonen i Mantua" har urpremiär den 8 september.

Foto: Alexander Mahmood

Robert Weils kulturengagemang.

Finansmannen Robert Weil är född 1948 i Stockholm. Grundare och ägare av investmentbolaget Proventus, där han numera är styrelseordförande, och Daniel Sachs vd sedan 2003.

Weil har sedan 1980-talet stöttat en rad konst- och kulturverksamheter och via Proventus engagerat sig i designföretag som Kosta Boda, Kinnasand, Artek och Snowcrash.

Foto: Jesper Nordström

Weils mest långlivade engagemang som kulturmeceanat är i Magasin 3 Stockholm konsthall i Frihammen, grundad 1987 och på senare år omdöpt till Magasin III museum & foundation for contemporary art. Se magasin3.com

Foto: Youval Hai

David Neuman har i 30 år varit chef för denna aktade konstinstitution, som pausade sin publika verksamhet förra hösten. Strax innan tillträdde Tessa Praun som chef, medan David Neuman fortsätter som styrelseordförande och ledare för Magasin III:s nya filial i Jaffa. Där öppnar Sheila Hicks utställningen "Migdalar" den 11/10.

Nästa höst ska Magasin III återupptä i en ny form och planerar under uppehållet även sin roll i Accelerator, ett tvärvetenskapligt institut och konstnärlig mötesplats på Stockholms Universitet. Se acceleratorsu.art

Familjen Robert Weils stiftelse bildades 2014, med Weil som styrelseordförande. Syftet är att stödja kultur-, demokrati och miljöprojekt. De två äldsta barnen Sandra och Andreas leder ett par av stiftelsens projekt för social och miljömässig hållbarhet i Israel.

Avkastning från Proventus finansierar stiftelsens långsiktiga engagemang i ett 20-tal verksamheter i Sverige men även Israel och USA. Mest kända är Magasin III i Stockholm och Berättarministeriet (med utbildningscentrum i Södertälje, Hagsätra, Husby och Göteborg), samt Batsheva dance company i Tel Aviv. Judiska teaterns arkiv är i dag digitaliserat.

Se hela listan på proventus.se

Andersson har anlitas som scenograf och fått välja bland teaterns 21 ursprungliga kulisser.

– Hon har använt sitt konstnärliga öga i urvalet, kompletterat med egna motiv, berättar Pia Forsgren.

Alla inblandade intygar att det är en tillfällighet att premiären ligger precis dagen före valet. Men den mångkulturella operan är förstås ett symboliskt – och vältajmat – kulturpolitiskt statement.

– Det är dessutom en manifestation att vi gör detta på Drottningholmsteatern, menar Robert Weil.

– Teatern uppfördes för Gustav III:s mamma, den franskorienterade Lovisa Ulrika av Preussen. Hon hade nog blivit glad, hon öppnade ju teatern för konstnärer från hela världen!

Robert Weil gör en utviking om att Sverige historiskt sett förmodligen kom till Sverige 1938, som judar från Tyskland, på faderns sida "totalt assimilerade". Farfader var chef för Deutsche bank i München men tvingades bort av nazisterna, liksom Pia Forsgrens morfar som

Repetition av kärleksscenen mellan sopranen Francesca Lombardi Mazzulli som Europa och tenoren Karim Sulayman som Claudio. Foto: Alexander Mahmood

var statssekreterare vid det tyska finansdepartementet.

Genom sina släkthistorier har både Weil och Forsgren erfarenhet av att vara etablerade i samhället och ändå känna utanförskap.

– Det finns dock en kraft i dubbla identiteter, betonar Robert Weil.

Stiftelsens uttalade mål är att arbeta för "utvecklingen av ett hållbart, jämlikt och rättvist samhälle". Frågeställningen är hur man kan använda den judiska erfarenheten i

ett nytt kulturellt landskap, ett samhälle med nya minoritetsgrupper?

Stiftelsen har bland annat stöttat filmen om Katarina Taikon och har ett långsiktigt engagemang i det omtalade Berättarministeriet. Men hur den ska arbeta i framtiden är just nu föremål för omprövning och diskussion:

– Efter drygt 30 år har vi kommit fram till att det är svårt, närmast omöjligt att långsiktigt driva egna institutioner, säger Robert Weil

och hänvisar till att inte ens Rockefeller kände att han ensam kunde ta ansvar för Museum of Modern art i New York.

Olika samarbetsformer och modeller för tillgänglighet är därför på agendan och nästa höst ska stiftelsen offentliggöra hur man går vidare med sina största åtaganden: Magasin III i Frihammen, dess filial i Jaffa och Accelerator på Stockholms universitet.

Själv har Weil passerat pensionsåldern och sedan länge lämnat över vd-stolen på Proventus, som efter 30–40 år på kapitalmarknaden numera främst förvaltar familjens pengar. I dag delar Weil sin tid lika mellan engagemang som styrelseordförande för Proventus och stiftelsen, där även äldsta dottern Sandra Weil sitter i styrelsen:

– I familjen har vi samma syn på stiftelsens åtagande. Alla medarbetare har starka roller och jag tror mig spela någon roll men vet ej vilken... i alla fall inte kapellmästare, säger Robert Weil med ett skrätt, varpå Lina Sjöquist replikerar:

– Impressario kanske?

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se